

УДК 791.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-9>

Софія КНИЖНИКОВА,

orcid.org/0000-0003-0293-5507

аспірантка кафедри графічного дизайну

Київського національного університету культури і мистецтв

(Київ, Україна) sofia.knyzhnykova@gmail.com

ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В ДИЗАЙНІ ТИТРІВ ДО УКРАЇНСЬКИХ КІНОСТРІЧОК

У цій статті досліджено вступні титри до п'яти українських кінофільмів, зосереджуючись на виявленні візуальних та культурних елементів, які втілюють етнічну ідентичність. Через призму культурних символів та прийомів сучасного графічного дизайну проаналізовано як вступні титри сприяють створенню унікальної атмосфери та поглиблюють враження глядача. Розглядаючи особливості етнічної ідентичності, в статті висвітлено які культурні та історичні аспекти найчастіше відображаються у вступних титрах українських фільмів. Виявлено тенденції щодо використання візуальних елементів та символів, які відображають етнічну спадщину. Ця стаття є важливим внеском у розуміння та оцінку впливу графічного дизайну титрів на формування етнічної ідентичності в контексті українського кіно.

В титрах до українських фільмів виявляється віддзеркалення багатогранності та багатства української етнічної ідентичності через використання різноманітної символіки. Кольорова палітра, яка найчастіше включає в себе пастельні відтінки, інколи має і яскраві елементи.

Важливим елементом візуальної комунікації є використання української мови у титрах, а також застосування типографії, що відзначається класичним стилем, характерним для української культури.

Пейзажі та архітектурні образи, які часто показуються у титрах, створюють враження присутності глядача в українському середовищі. Зображення полів, гір чи річок нерідко служать заднім планом для введення в атмосферу українського простору.

Національні символи є не тільки візуальними акцентами, але й сильними знаками, що визначають національну приналежність.

Спільно ці деталі складають візуальну мову титрів, яка відображає не лише етнічну ідентичність, але і глибоке занурення глядача у культурний світ України, представленого у фільмі.

Ключові слова: *вступні титри, етнічна ідентичність, українське кіно, кінематограф, культурна спадщина.*

Sofia KNYZHNYKOVA,

orcid.org/0000-0003-0293-5507

PhD Student at the Department of Graphic Design

Kyiv National University of Culture and Arts

(Kyiv, Ukraine) sofia.knyzhnykova@gmail.com

ETHNIC IDENTITY IN THE DESIGN OF TITLE FOR UKRAINIAN FILMS

This article examines the opening credits of five Ukrainian films by focusing on identifying the visual and cultural elements that embody ethnic identity. Through the prism of cultural symbols and techniques of modern graphic design, we analyze how opening credits contributes to the creation of a unique atmosphere and deepens the viewer's impression. Considering the peculiarities of ethnic identity, this article highlights which cultural and historical aspects are most often expressed in Ukrainian films' opening credits. Trends in the use of visual elements and symbols that reflect ethnic heritage were identified. This article makes an important contribution to the understanding and evaluation of the influence of the graphic design of titles on the formation of ethnic identity in the context of Ukrainian cinema.

The credits of Ukrainian films reflect the multifaceted nature and richness of Ukrainian ethnic identity through their use of various symbols. The color palette, which most often includes pastel shades, sometimes contains bright elements.

An important element of visual communication is the use of the Ukrainian language in the credits, as well as the use of typography, which is characterized by a classic style characteristic of Ukrainian culture.

Landscapes and architectural images, which are often shown in credits, create the impression of the viewer's presence in the Ukrainian environment. Images of fields, mountains, and rivers often serve as a background for introducing the atmosphere of Ukrainian space.

National symbols are not only visual accents, but also strong signs of national belonging.

Together, these details make up the visual language of the credits, which reflects not only ethnic identity but also the viewer's deep immersion in the cultural world of Ukraine presented in the film.

Key words: *opening credits, ethnic identity, Ukrainian cinema, cinematography, cultural heritage.*

Постанова проблеми. В українському кінематографі стає актуальним питання ефективного вираження етнічної ідентичності через дизайн титрів. Серед різноманіття сучасних прийомів, у дизайнерів виникають сумніви щодо того, наскільки їм вдається передати багатство та неповторність української культури.

Однією з центральних тем є необхідність віднайдіння балансу між традиційністю та сучасністю у візуальному вираженні. Додатково, проблема стандартизації породжує питання, чи не призведе вона до втрати індивідуальних особливостей та автентичності української культури через уніфіковані підходи до дизайну титрів.

Аналіз досліджень. В даній статті переважно розглянуті роботи, які присвячені різним аспектам етнічної ідентифікації. До них відносяться роботи: Долеско С. «Трансформація мистецького образу українського народного костюма кінця ХХ – початку ХХІ ст.», Калініна Л. «Українська вишиванка в сучасному вимірі», Кирилюк С. «Українська мова як важливий фактор етнічної самосвідомості українців», Мороз О. «Етнічний, культурний та політичний чинники формування української національної ідентичності на сучасному етапі: особливості та взаємовпливи», Попков Д. «Етнічна ідентифікація в контексті проблематики суспільного розколу», Савченко Л. «Хустка як елемент культурної спадщини українського народу», Шакурова О. «Вплив етнічної ідентичності на збереження та розвиток української етнокультурної самобутності», Юрій М. «Етнічна ідентичність та її український різновид», а також розглянуто статтю, присвячену дизайну титрів Чуєвої О. та Чоля М. «Типографічний аспект анімованих титрів у кінематографі початку цифрової доби».

Мета статті полягає в розгляді титрів до українських фільмів як важливого елемента, що відображає етнічну ідентичність в контексті культурної спадщини. Окрім цього, є необхідність проаналізувати як дизайн титрів визначає культурний відбиток, передаючи унікальність та різноманіття української культури.

Розуміння ролі титрів у вираженні етнічної ідентичності сприяє поглибленню взаєморозуміння між глядачами та українським кінематографом, а також підкреслює важливість культурної спадщини у сучасному кіномистецтві.

Вклад основного матеріалу. Етнічна ідентичність, як ключовий аспект культурного самовизначення, особливо проявляється в українському кінематографі. Насичений спектр традицій, мовної унікальності та історичної спадщини знаходять своє віддзеркалення у візуальному ряді фільмів та у дизайні титрів. Розглядатимуться визначення

та ролі етнічної ідентичності у контексті дизайну титрів до українських кінострічок.

Зосереджуючись на визначенні етнічної ідентичності в контексті дизайну титрів, стаття досліджує як візуальні елементи фільмів втілюють в собі специфіку української культури. Застосування мовних особливостей, національних символів та колоритних деталей стає ключем до вираження унікальності кожної кінострічки.

Дизайн титрів в українських фільмах виконує особливу роль як процес культурного кодування. Ці візуальні елементи визначають контекст, розкриваючи історію, традиції та культурні цінності, що лягають в основу подій, які розгортаються на екрані.

Шакурова О. вважає, що етнокультурна самобутність етносу – це комплекс особливих рис матеріальної та духовної культури, що притаманні конкретній етнічній спільноті, склалися у ході її історичного розвитку та відрізняють її від відповідних рис іншої етнічної спільноти. Етнокультурна самобутність будь-якого етносу неможлива без реального механізму збереження та передачі знань та уявлень про власну етнічну групу, позитивного ставлення до її представників та реальних дій із захисту інтересів своєї етнічної групи, тобто без етнічної ідентичності (Шакурова, 2020: 203).

Етнічна ідентичність – це складна концепція, яка включає різні аспекти та характеристики, що визначають особистість, самосвідомість та культурну приналежність людини до певної етнічної групи. Ось деякі ключові компоненти, які часто розглядаються як частина етнічної ідентичності:

1. Культурні традиції та спадщина: включає усі аспекти культури, такі як мова, література, мистецтво, музика, танці, кухня, свята, обряди та звичаї, які успадковані від попередніх поколінь.

Юрій М. зазначає, що етнічна ідентичність виникає в результаті процесу соціалізації особистості, як наслідок засвоєння мови і певного обсягу духовної культури свого народу (наукові знання, національні вірування, норми моралі, художні і естетичні досягнення тощо) (Юрій, 2022: 8).

2. Мовна приналежність: грає важливу роль у визначенні етнічної ідентичності. Вона є не лише засобом спілкування, але й важливою складовою культурної самосвідомості.

Кирилюк С. вважає, що мова – це не тільки соціальне явище, а й важливий етновизначальний чинник. Вона разом з тим виступає вагомим фактором згуртування носіїв певної ідентичності в сталий колектив людей, який склався внаслідок тривалого природного та історичного розвитку на основі специфічних стереотипів свідомості й поведінки (Кирилюк, 2023: 78).

3. Територіальна приналежність: сприйняття території, де проживає даний етнос та зв'язок з цією землею, краєвидами, місцевими традиціями.

Існування у державі регіонів/регіональних ідентичностей передбачає низку передумов. Серед них – спільність історичного шляху певної території, її географічна єдність, особливості культурної та економічної моделі. Регіональна ідентичність формується під впливом як довготермінових, так і короткотермінових чинників. Ускладнення, із різних причин, відносин міждержавним центром та представниками регіональних спільнот може спричинитися до посилення регіональних ідентичностей (Мороз, 2020: 18).

4. Релігія: переконання та практики, які мають велике значення для формування етнічної самосвідомості.

Попков Д. зазначає, що етнічність «підкорюється» релігійною належністю, порівняно з якою не має принципового значення з точки зору регулюючого поведінку і світогляд впливу (Попков, 2020: 74).

5. Генетичний та етнокультурний зв'язок: зв'язок з предками, спільні риси у зовнішності, спадковість та генетичні особливості.

Ці складові є лише деякими з аспектів, які визначають етнічну ідентичність. Кожна етнічна група може мати свої унікальні характеристики, які впливають на формування самосвідомості та культурної спадщини.

Кіно також є майданчиком для обговорення питань етнічної ідентичності. Відзеркалення різноманітних перспектив у фільмах провокує глядачів на глибші роздуми щодо того, що означає бути частиною певної етнічної групи в сучасному світі.

У світі кінематографу кожна сцена, кожна деталь стає важливим інструментом для вираження етнічної ідентичності. Кіно виступає не лише розповідачем історій, але й відзеркаленням культур, традицій та духу народів.

У дизайні титрів можуть бути передані ознаки етнічної ідентичності у костюмах персонажів, сюжетах, що висвітлюють історію та обряди, які відображають культурний код та розкривають глибину етнічного досвіду. Кожен образ, кожен кадр – це погляд у світ, витканий з історії та культурної спадщини.

Отже, кінематограф стає не лише розважальним медіумом, але і важливим культурним амбасадором, що перетворює етнічність у мистецьку мову, доступну для всього світу.

Умовно, у кінематографі етнічна ідентифікація проявляється у двох аспектах: костюми та атрибути, а також сюжети чи мотиви фільму.

Серцем українського вбрання є вишиванка – традиційна вишита сорочка. Кожен вишитий орнамент на вишиванці має своє значення: геометричні візерунки – обереги від злого ока, квіткові мотиви – символи плодючості та краси. Вишиванка стала не лише предметом одягу, але й символом національної гордості та спробою втілити у візуальній формі культурні цінності.

У сучасному середовищі вишиванка відіграє важливе культурно-естетичне значення, особливо в умовах війни. Наразі вишиванка використовується як патріотичний та культовий одяг, символ української ідентичності. Кожен регіон України має свої оригінальні вишиванки, які відрізняються фасонами, кольором, способом вишивання, орнаментом і візерунками. Вишиванка – це не просто елемент національного українського строю. Її крій, вишивка мають сакральні смисли (Калініна, 2023: 89).

Хустка або «паворитка» – це ще один невід'ємний елемент українського вбрання. Українські жінки традиційно носили хустину, яка декорувалася кольоровими стрічками. Це був не лише елемент моди, а й знак статусу та сімейного положення. Кольори стрічок на хустині також мали своє значення і можливо вказували на релігійні переконання, становище в сім'ї чи підтримку якоїсь події.

Хустка є культурною спадщиною, вона і зараз надає колоритного образу, залишається вживаним елементом сучасного життя. Традиційними є білі, уквітчані різнобарвними орнаментами, казковими візерунками, неймовірною гамою (Савченко, 2023: 89).

Літні українські сукні вражають своєю легкістю та елегантністю. Це вбрання, декороване вишивкою, а також різноманітні тканини та вишукані деталі, що відзначають унікальність національного стилю. Ляльки в українському вбранні також грають важливу роль, висвітлюючи традиційність і глибокі зв'язки з родинними цінностями.

Українські народні костюми з різних регіонів – це яскравий приклад як вбрання відображає місцеві традиції та відмінності. Від Гуцульщини до Полісся, вбрання різних регіонів в Україні подароване природними матеріалами та розмаїттям візерунків.

Сучасні дизайнери використовують українське вбрання як джерело натхнення, створюючи сучасні інтерпретації традиційних форм та зберігаючи в них дух національної культури. Це злиття традицій та сучасності стає новим етапом еволюції українського вбрання.

Український кінематограф відзначається унікальністю сюжетів та мотивів, які глибоко вкорінені в національну ідентичність та культурну

спадщину. Сюжетні лінії та мотиви стають не лише способом розповіді історій, але і важливим елементом вираження української душі та традицій. Відображається це через:

1. Історичні сюжети: історія України, багата подіями та визначальними моментами, послугує важливим сюжетним матеріалом. Фільми, що розповідають про козацькі часи, події революцій, визвольні боротьби, а також подвиги воїнів в різні періоди, витягають історичний наратив.

2. Екранізація літературних творів: українська література, насичена національними мотивами та фольклором, стає основою для екранізацій.

3. Фольклорні мотиви: український фольклор і міфологія відіграють важливу роль у сюжетах та образах.

4. Соціокультурні теми: фільми також розглядають соціальні та культурні теми, віддзеркалюючи сучасні реалії та виклики українського суспільства. Сюжети, що стосуються міграційних процесів, сільського господарства, військових подій, розповідають про те, як культурні та історичні контексти впливають на життя сучасних українців.

5. Тема стосунків: любовні сюжети, осяяні українськими традиціями та етосом, відіграють важливу роль. Фільми розповідають про кохання в умовах соціокультурних змін, наголошуючи на непереможній силі та значущості любові у житті.

6. Гумор та сатира: українська гумористична традиція також знаходить відображення у кіно. Фільми, що базуються на комедійних сюжетах, використовують традиційний український гумор та сатиру для висміювання або аналізу суспільних явищ.

Сюжети та мотиви українського кінематографу об'єднують національні цінності, історичний досвід та сучасні реалії, створюючи унікальні образи та вражаючи глядачів глибиною культурного контексту.

Дизайн титрів відіграє важливу роль у вираженні та підкресленні ідеї фільму. Це не лише введення у глядача у світ кінострічки, а й можливість передати унікальність та глибину української культури. Підкреслити етнічну ідентичність можливо за допомогою таких засобів:

- Використання національних символів: таких як тризубець, вишиванка або інші елементи, які мають глибокі культурні та історичні корені.

- Шрифти: використання традиційних українських шрифтів або стилізованих елементів тексту може додати автентичності та відобразити національний колорит.

- Колірна палітра: вибір кольорів для титрів може відображати традиційні кольори української

вишиванки або мати віддзеркалення національних прапорів.

- Елементи з мистецтва: графічні елементи, які взяті з українського народного мистецтва.

- Звуковий супровід: включення української музики чи звуків традиційних інструментів до аудіотреку титрів.

Загальний підхід до дизайну титрів українських фільмів варіюється від традиційного до експериментального, але завжди передає етнічну ідентичність та поглиблює зв'язок з культурним контекстом.

Сучасний анімаційний твір є симбіозом усіх можливих видів мистецтва і технологічних нововведень. Це концентрація художніх образів і досягнень науки, що оперує на рівні архетипів, симулякрів, символів і колективного несвідомого. Поєднання цих складових дозволяє транслювати у підсвідомість глядача різноманітні ідеї, впливаючи на його психіку з високим ступенем ефективності (Чуєва, Чолій, 2019: 70).

Далі розглянемо деякі титри до кінострічок, в яких відображено українську етнічну ідентифікацію.

Фільм «Сон» (1964) режисера Володимира Денисенка, знятий на кіностудії ім. Олександра Довженка, розкриває частину біографії українського поета, живописця, мислителя, активного громадського діяча Тараса Шевченка. В кінострічці підкреслено етичний бік героїв, їх прагнення до боротьби за справедливість та добро. На перших кадрах у титрах ми бачимо інтро-кіностудії, наступний кадр дає зрозуміти глядачу про що йдеться у фільмі: фільм знято до 150-річчя з дня народження Тараса Шевченка. Фон має глибокий темний синій колір, а також використовується два шрифти: перший – рукописний, має легкий нахил, виділяються петлі великих літер Т і Г, а також нижня частина цифри 5, що робить шрифт візуально динамічним; другий – друкований шрифт без серіфів із широкими основними штрихами, в літерах И, У, Є додаткові штрихи тонкі. На наступному кадрі назва фільму представлена на чорному тлі червоним кольором, шрифт використано декоративний: основний штрих складається із двох ліній, на кінцях кожна лінія наче уходить у свій бік, створюючи серіф, а додатковий штрих літери Н має лише одну лінію. Далі починаються перші кадри самого фільму, що слугує фоном для наступних титрів, імена тих, хто працював над стрічкою, виконані шрифтом із серіфами, який має трохи широкую, заокруглену форму. Посада ж написана рукописним шрифтом, який було використано на другому кадрі фільму (рис. 1).

Фільм «Жменяки» (1987) режисера Альфреда Шестопалова – трьохсерійна кіноповість про долю однієї прикарпатської родини, знятою кінокомпанією Укртелефільм по однойменному роману Михайла Томчания. Фоном для вступних титрів одразу виступають перші кадри фільму: українські пагорби, перші дійові особи у національному вбранні, мазанка, дівчина з хустиною на голові. Написи виконані світлим шрифтом без серіфів (рис. 2).

Сюжет фільму «Залізна сотня» (2004) режисера Олеса Янчука за мотивами книги Юрія Борця «У вирі боротьби» розвивається на тлі Другої світової війни та післявоєнного часу, зокрема під час проведення операції «Вісла». Титри починаються із назви фільму на чорному тлі. Назва стрічки виконана трохи ущільненим шрифтом без серіфів, який має однакові основні та додаткові штрихи, літери мають тонкий золотий об'ємний контур. Назва написана двома мовами: українською та англійською. Додатково, майже білим кольором з жовтуватим відтінком, додано фразу, яка вказує, що фільм знято за книгою Юрія Борця, шрифтом без серіфів, який значно менший за назви фільму, але яка виділяється за рахунок кольору. Далі тлом

для титрів виступає початок фільму: українські пагорби та загалом природа Західної України, солдати, військова техніка, написи виконано стандартним білим шрифтом без серіфів (рис. 3).

Фільм «Гніздо горлиці» (2016) режисера Тараса Ткаченко висвітлює проблеми трудової міграції. Головна героїня повертається на рідну Буковину після роботи у сонячній Італії. Титри починаються разом із фільмом. На перших кадрах вид із ілюмінатора літака, далі гори, паспортний контроль в Україні та вихід із аеропорту, далі представлено рідне село головної героїні. Написи виконані тонким стандартним білим шрифтом без серіфів (рис. 4).

Фільм «Таємний щоденник Симона Петлюри» (2018) режисера Олеса Янчука за сценарієм Михайла Шаєвича охоплює період життя Симона Петлюри, головного отамана військ Української Народної Республіки і лідера Директорії УНР, коли той перебував в еміграції у Парижі. Титри, як і в попередньому фільмі, починаються одразу із кадрів фільму: дівчина читає щоденник у вагоні потяга, голова дівчини покрита хустиною, у вікні видніються українські поля, далі ми бачимо головного героя, який робить записи у блокноті, після чого

Рис. 1. Вступні титри до фільму «Сон», 1964

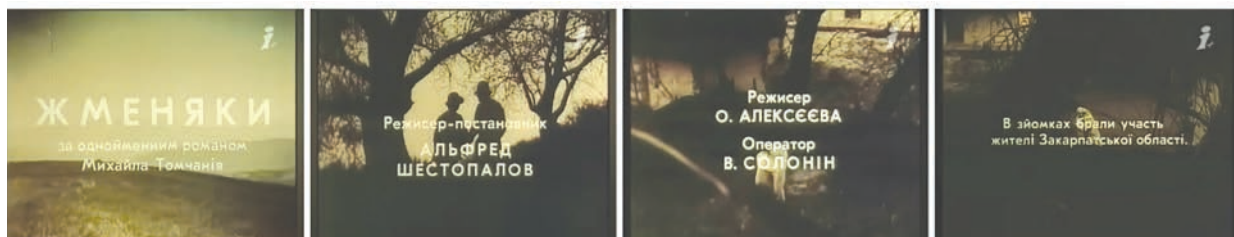

Рис. 2. Вступні титри до фільму «Жменяки», 1987

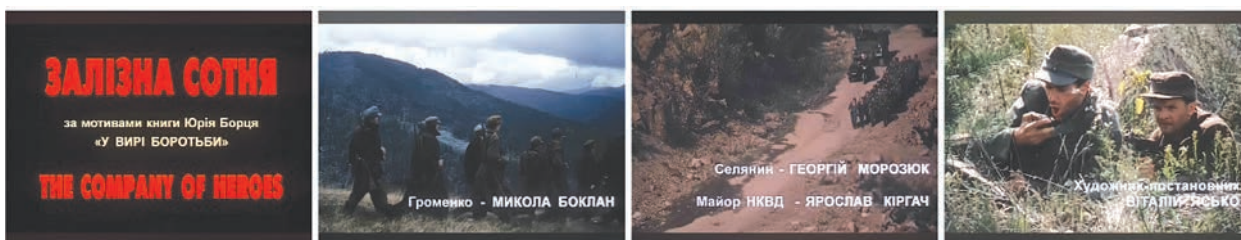

Рис. 3. Вступні титри до фільму «Залізна сотня», 2004

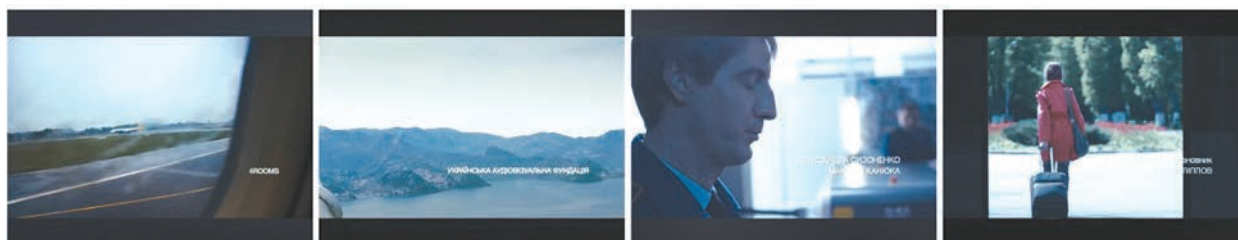

Рис. 4. Вступні титри до фільму «Гніздо горлиці», 2016

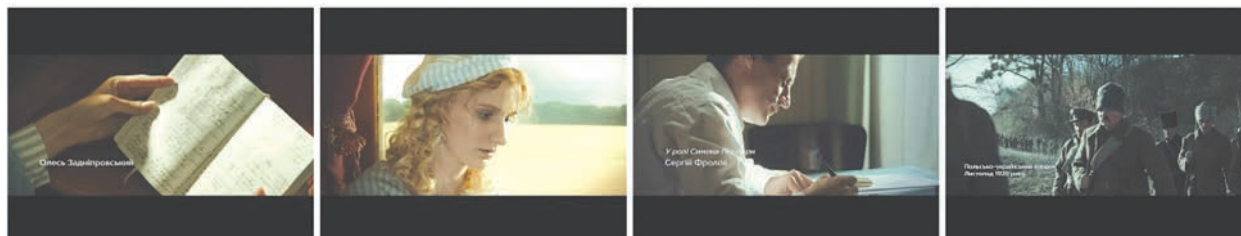

Рис. 5. Вступні титри до фільму «Ташмний щоденник Симона Петлюри», 2018

з'являється сцена із військовими. Всі написи виконані стандартним шрифтом без серіфів, посади написані курсивом, на відміну від імен (рис. 5).

Підсумовуючи, можна сказати, що у титрах найчастіше демонструється багатство української природи: від безмежних полів і лісів до височин Карпат та безмежної блакиті неба над Чорним морем. Ці природні ландшафти, які стають фоном для титрів, не лише створюють естетичний вигляд, але й переносять глядача у світ, насичений українським духом та гармонією природи.

Висновки. Досліджуючи титри українських фільмів, можна зробити висновок, що етнічна ідентичність втілюється в кожному кадрі, перетворюючи вступну частину кінострічок у важливий елемент, який відображає культурну спадщину. Зокрема, українська природа стає ключовим елементом, що не лише створює чарівну атмосферу, але і надає фільмам унікальний національний відбиток.

Величність українських просторів, починаючи від безмежних полів і густих лісів, завершуючи засніженими гірськими вершинами Карпат, не лише відбивається в образах титрів, але й віддзеркалює глибоке з'єднання людини та природи, що визначає українську ідентичність.

Невід'ємною частиною дизайну титрів є українська колоритна архітектура та графічні елементи, що взяті з українського народного мистецтва. Це не лише стильові рішення, але й спроба втілити вікові традиції та обрядовість, роблячи кожен фільм не тільки розважальним, а й культурним.

Хустини, символізуючи жіночу красу та силу, також часто з'являються у титрах. Вони додають образам елегантності та національного колориту, а також надають образам автентичності.

Проблема стандартизації, як загроза втрати індивідуальних особливостей, знаходить рішення у здатності дизайну адаптуватися та еволюціонувати. Уніфіковані підходи не ведуть до втрати автентичності, а, навпаки, можуть стати фундаментом для нових інтерпретацій та творчих рішень.

Висвітлюючи різні стилі та елементи української етнічної ідентичності в титрах до фільмів, можна констатувати, що кожен титр стає маленьким шедевром, що передає багатогранність та неповторність української культури. Такий дизайн визначає фільми як не лише твори мистецтва, але й амбасадорів культурної спадщини, які гідно представляють Україну на світовій кіноарені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калініна Л. Українська вишиванка в сучасному вимірі. 2023. С. 89.
2. Кирилук С. Українська мова як важливий фактор етнічної самосвідомості українців. *Молодий вчений*, 2023, 1 (113). С. 78.
3. Мороз О. Етнічний, культурний та політичний чинники формування української національної ідентичності на сучасному етапі: особливості та взаємовпливи. *Ефективність державного управління*, 2020, 63. С. 18.
4. Попков Д. О. Етнічна ідентифікація в контексті проблематики суспільного розколу. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. № 26. С. 74.
5. Савченко Л. Хустка як елемент культурної спадщини українського народу. *Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 01-02 чер. 2023 р.)*: НАКККіМ, 2023. С. 89.

6. Чуєва, О., Чолій, М. Типографічний аспект анімованих титрів у кінематографі початку цифрової доби. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*, (2, № 1), 2019. С. 73.
7. Шакурова О. Вплив етнічної ідентичності на збереження та розвиток української етнокультурної самобутності. *Українознавство*, (3 (76), 2020. С. 203.
8. Юрій, М. Етнічна ідентичність та її український різновид. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: Історія. Чернівці*. N2, 2022. С. 8.

REFERENCES

1. Kalinina L. (2023). *Ukrainska vyshyvanka v suchasnomu vymiri*. [Ukrainian embroidery in a modern dimension] 89 [in Ukrainian]
2. Kyryluk S. (2023). *Ukrainska mova yak vazhlyvyi faktor etnichnoi samosvidomosti ukraintsv* [The Ukrainian language is an important factor in the ethnic self-awareness of Ukrainians.]. *Molodyi vchenyi - The Young Scientist*, 1 (113), 78. [in Ukrainian]
3. Moroz O. (2020). *E Etnichniy, kulturniy ta politychniy chynnyky formuvannya ukrainskoi natsionalnoi identychnosti na suchasnomu etapi: osoblyvosti ta vzaiemovplyvy*. [Ethnic, cultural and political factors of the formation of Ukrainian national identity at the present stage: peculiarities and mutual influences] *Efektivnist derzhavnoho upravlinnya - The Government Effectiveness*, (63), 18 [in Ukrainian]
4. Popkov D. (2021) *Etnichna identyfikatsiia v konteksti problematyky suspilnoho rozkolu* [Ethnic identification in the context of the problem of social division]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii - Actual problems of philosophy and sociology*, № 26. 74. [in Ukrainian]
5. Savchenko L. (2023). *Khustka yak element kulturnoi spadshchyny ukraynskoho narodu*. [Handkerchief as an element of the cultural heritage of the Ukrainian people] *Osoblyvosti roboty khoreografa v suchasnomu sotsiokulturnomu prostori - Features of the choreographer's work in the modern socio-cultural space*, 89. [in Ukrainian]
6. Chuyeva, O., Cholii, M. (2019). *Typografichnyi aspekt animovanykh tytriv u kinematohrafi pochatku tsyfrovoyi doby*. [The typographic aspect of animated credits in early digital cinema] *Demiurh: idei, tekhnolohii, perspektyvy dyzainu - Demiurge: ideas, technologies, design prospects*, (2, № 1), 73. [in Ukrainian]
7. Shakurova O. (2020). *Vplyv etnichnoi identychnosti na zberezhennia ta rozvytok ukrainskoi etnokulturnoi samobutnosti*. *Ukrainoznavstvo*. [The influence of ethnic identity on the preservation and development of Ukrainian ethno-cultural identity] *Ukrainoznavstvo - Ukrainian studies*, (3 (76), 203. [in Ukrainian]
8. Yurii, M. (2022). *Etnichna identychnist ta yii ukrainskyi riznovyd* [Ethnic identity and its Ukrainian variety]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yurii Fedkovicha: Istoriia. Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet im. Yurii Fedkovicha - Scientific Bulletin of the Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University: History*, №2, 2022. 8 [in Ukrainian]